

Gerçek Yaşam Tadında:
Gelişim
Dönemleri 2

Erinlik - Ergenlik

Mustafa Kılıç

Prof Dr. Mustafa KILIÇ

Gerçek Yaşam Tadında: Gelişim Dönemleri II

ISBN 978-605-364-452-1

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2016, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

1. Baskı: Ağustos 2013, Ankara

2. Baskı: Şubat 2016, Ankara

Yayın-Proje: Çiğdem Hanlı
Dizgi-Grafik Tasarım: Ayşe Nur Kutlu
Kapak Tasarımı: Gürsel Avcı

Baskı: Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj Sanayi Tic. Ltd. Şti.
Büyük Sanayi 1. Cadde 95/1
İskitler/ANKARA
Tel: 0312-3411020
Faks: 0312-3413050

Yayıncı Sertifika No: 14749

Matbaa Sertifika No:26062

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi 0312 430 67 50 430 67 51
Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60
Dağıtım: 0312 434 54 24 434 54 08
Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net

*Bu kitap,
uzun süren çocukluk yılları ve
zor geçirilen erinlik ile başlayan karmaşalı ergenlik dönemlerini
yaşayanlara adanmıştır.*

Prof. Dr. Mustafa KILIÇ

-1949 yılında Malatya'nın Sürgü nahiyesinde doğdu. İlköğrenimini doğduğu yerde, lise öğrenimini ise parasız yatılı (leyli meccani) olarak İstanbul Haydarpaşa Sağlık Kolejinde tamamladı. Dışarıdan Devlet Lise Bitirme Sınavlarına girerek Tokat Gazi Osman Paşa Lisesi mezunu oldu. Lise bitirme sınavlarını müteakiben Tokat ve Şanlıurfa Sağlık Müdürlükleri ile Ankara Belediyesi Sağlık İşleri Daire Başkanlığı Çankaya Şube Müdürlüğünde toplam dört yıl süreyle sağlık memuru olarak çalıştı. Üniversite eğitimini sağlık memuru olarak Hacettepe Hastanesinin çeşitli klinik ve polikliniklerinde geceleri (16-24 ya da 24-08) çalışarak tamamladı.

-1974-1975 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitimde Psikolojik Hizmetler bölümünden lisans mezunu oldu.

-1974-1978 yılları arasında Hacettepe Üniversite Hastanelerinde eğitim uzmanı ve hastane okulu öğretmeni olarak çalıştı.

-1975-1978 yılları arasında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitimde Psikolojik Hizmetler bölümünde yüksek lisans yaptı.

-1978-1980 yılları arasında yedek subay öğrencisi olarak İstanbul Tuzla Piyade Okulundaki eğitimini tamamladıktan sonra Silahlı Kuvvetler; Bando Astsubay Hazırlama ve Sınıf Okulu Komutanlığında (Ankara' da) yedek subay olarak vatani görevini yaptı.

-1980-1987 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Sağlık İdaresi Yüksekokulu Sekreterliğinin yanı sıra aynı okulda öğretim görevlisi olarak da çalıştı.

-02 Temmuz 1986 - 12 Eylül 1986 tarihleri arasında Hacettepe Üniversitesi'nce düzenlenen Y.Dil (İng) Geliştirme Kursuna katıldı ve "Başarı Belgesi" aldı.

-1987'de ise Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında doktora öğrenimini tamamladı.

-1987 yılında İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik anabilim dalında yardımcı doçent;

-17 Temmuz 1989 - 22 Eylül 1989 tarihleri arasında ODTÜ'nce düzenlenen "Öğretim Elemanları Y.Dil (İng) Programına" katıldı ve "Başarı Belgesi" aldı.

-1992-1993 Eğitim - Öğretim Yılında MEB Devlet Memurları Yabancı Diller Eğitim Merkezi (Devlet Lisan Okulu) 'nin "İngilizce Programını" başarı ile tamamladı ve "Bitirme Belgesi" aldı.

-1994'te İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik anabilim dalında doçent;

-1999'da ise profesör oldu.

Halen İnönü Üniversitesinde görev yapmakta olan Prof. Dr. Mustafa KILIÇ söz konusu üniversitede rektörlük görevi hariç her türlü idari ve akademik (Genel sekreter vekilliği, anabilim dalı başkanlığı, bölüm başkanlığı, dekan yardımcılığı, dekan vekilliği, rektör yardımcılığı gibi...) görevde bulundu.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında çeşitli bildiri-makale, fizyolojik psikolojiye giriş ders notu ile psikolojik danışma ve rehberlik bibliyografyası ile eğitim psikolojisi ders kitabında bir bölüm yazarıdır. Ayrıca alanla ilgili araştırmalar yapan ve projeler gerçekleştiren yazar, çok sayıda konferans vermiş ve görsel kitle iletişim araçlarında (radyo ve televizyon) programlar da yapmıştır. Ülkemizde yayınlanmakta olan birçok bilimsel derginin de hakemliğini halen yürütmektedir.

Prof. Dr. KILIÇ'ın ellinin üzerinde bilimsel çalışması olup yayına hazırlamakta olduğu "Anadolu Terapisi" konusunda özgün bir çalışması da bulunmaktadır. Yazar, evli ve iki çocuk babası olup başta PDR Derneği olmak üzere birçok derneğin de üyesidir.

mustafa.kilic@inonu.edu.tr

kilicmustafa49@gmail.com

GERÇEK YAŞAM TADINDA GELİŞİM DÖNEMLERİ: I, II, III ve IV. KİTAPLAR İÇİN ORTAK ÖN SÖZ

Her şeyden önce ve her şeye rağmen yaşamak!.. Ne yapılırsa yapılsın, yaşam ne kadar zorluklarla çevrili ve çetrefilli olursa olsun, elbette ki hayat çok tatlı. Bu nedenle ondan vazgeçilmiyor ve bütün güçlüklerine rağmen hayat yine de yaşanıyor. Hayattaki hiçbir şey kitaplarda yazıldığı ya da okunduğu gibi değildir denir. İşte bu nedenle yaşamı anlamak ve açıklamak için yaşananlara yakından bakmak gerekmektedir. Yaşananların anlaşılması ve açıklanması için yaşamı sorgulamak gerekir. Bu amaçla yaşamın; olumlu-olumsuz, iyi-kötü, kabul edilebilir-kabul edilemez, erken-geç, çocuk-erişkin, genç-yaşlı, ömür-ölüm gibi zıddın zıddıyla var olduğunun bilinmesi söz konusu olacaktır. Bir diğer ifadeyle bir dönemin veya evrenin terkiyle ya da tamamlanmasıyla yeni bir döneme girilmesinin kaçınılmaz gerçek olduğunun bilinmesi gibi... Örneğin dönemlerden kasıt; doğum öncesi, ilk çocukluk, çocukluk, erinlik, ergenlik, erişkinlik (genç yetişkinlik), orta yaş, yaşlılık, ileri yaşlılık ve ölüm evreleridir. İşte bu çalışma sözü edilen ve zıddın zıddıyla açıklanmaya çalışılan dönemlerdeki benzerlik ve farklılıkları beş genel esas çerçevesinde yani fiziksel/bedensel, duygusal/ ruhsal, ahlaki/törel, cinsel, sosyal ve kültürel boyut açısından ele alarak iç içe açıklamaya çalışmaktadır.

Ben istiyorum ki; bu kitabı bir dersin gereği olduğu için değil de insanın geçmişteki, şu andaki ve gelecekteki yaşamı; hayatın içindeki gerçeklerden yola çıkılarak ele alınsın, anlatılsın ve bu doğrultuda okunsun. Bir diğer ifadeyle öz yaşam öykülerinden ders alınması ya da dersler çıkartılması için yükseköğretimin çeşitli programlarında ders olarak okutulsun ve öğretilsin. Çünkü ben 1988 yılından beri -yaklaşık 28 eğitim-öğretim yılı hep yaşam dönemleri ile ilgili ders ya da dersler verdim. Bu derslerde; bir tek kişinin yaşamından herkesi ilgilendiren ortak yaşantılara ulaşmanın mümkün olduğunu gördüm. Bildiğimi, gördüğümü, okuduğumu, öğrendiğimi ve öğrencilerime öğrettiklerimi bir başka kişi ya da kişilere yani siz okuyuculara da dağıtmak istedim. Çünkü ben, ancak bu yolla var olabileceğime inanmaktayım. Eğer deneyim ve birikimlerimi yazarsam çoğalacak ve artacaktım!.. Tıpkı kartopunun yuvarlandıkça büyümesi, büyüdükçe ve günü geldiğinde erimesi “can suyu” görevi yaparcasına yeniden üreilmeye zemin hazırlayabilecek diye düşündüm!.. Tıpkı bir filozofun “Var olmak kendini dağıtmaktır.”¹ sözünde olduğu gibi!.. Bu nedenle de bu konularla ilgili olarak kendi kendime artık bunları yazacak olgunlukta ve yaştasın diye telkinlerde bulundum. Kitabı yazabilmek için gerekli huzuru ve boş vakti ancak son beş yılda bulabildim. Bu süreler içerisinde kendimi adeta inzivaya çekerek ve toplumsal yaşamdan uzaklaşarak yazma işini gerçekleştirdim. Çünkü bir anlamda yazmak, yalnız ve tek başına, yalnız olarak yapılan özel bir iş!.. Ve kesinlikle yalnızlık ürünüdür. Bu noktada bir düşüncemi sizlerle paylaşmak isterim. Şöyle ki kitap yazmak; gerçekten okumak, ders anlatmak veya tez değerlendirmek gibi kolay bir iş değil. Bu sözünü ettiklerime kolay işler demek

1 Aydın Aytaç. Kalbe Adadığım Bir Hayat. Anıları. Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi. İstanbul: 2011. s. 17.

istemiyorum ama kitap için emek veriyorsunuz, köşenize çekiliyorsunuz; yakın akrabalarınızla, meslektaşlarınızla, eşinizle ve dostunuzla olan ilişkilerinizi kesme noktasına getiriyorsunuz. Diğer taraftan evinizi ve işinizi ihmal etmeden gereğini yerine getirmek amacıyla; bölümler, taslaklar ve ilaveleri düzeltmek için üstün çaba harcıyorsunuz. Hatta 35 yıllık bilimsel birikiminizi borsadaki “halka arz” eder gibi sergileyip “görücüye çıkar ya da sunar” şekline getirip okuyucu görüşüne ve hizmetine veriyorsunuz... Çünkü kitap yazmak sancılı bir iş!.. Kitabı yazarken bütün bunları düşündüm Çünkü kitapların ilgili bölümlerinde sunulan bilgiler yaşamdan kopuk olmamalı hatta özellikle de yaşamın kendisi olmalı kanısındaydım ve bu noktadan hareketle gerçek yaşamdan alınmış birçok örnek buldum. Çünkü kitap kanaatimce yaşamdaki gerçeklerden oluşmalıydı. Bu amaçla yaşam öykülerini inceledim ve yaşamı yaşamış kişilerin ne düşündükleri ve neler hissettikleri; konuyu açıklamak ve yazdıklarımın ayaklarının yere basması açısından daha önemliydi. Bir başka ifadeyle yaşam ancak yaşayanların gözünden görülebilecek, bir nevi empati kurulacak ve yaşanmış olanlar bu şekilde hem benimsenmiş hem de kabul olunmuş olacak ve de açıklığa kavuşacaktı. Sonuçta hayatla iç içe olan bir öyküler bütünü okuyucuya sunulabilecekti... Dolayısıyla da kuru bilgi aktarılmasından öte anlaşıl-mak ve benimsenmek daha kolay olacak diye düşündüm. Tabii ki düşündüğümü ne oranda gerçekleştirip gerçekleştiremediğimin takdiri okuyucunundur.

Böylece okuyucu yaşanmış olan duygu, düşünce ve davranış ya da tutumlardan kendisinin de yaşamış olduğu birçok olayı, yakından tanıyacak ve belki de bilginin şahidinin bizzat kendi olduğu kanısına varacaktı. Çünkü anısız bir yaşam olmaz. Anılar, yaşanmışlığın tortularından geriye kalan damıtılmış kalıntılardır, “Asarantika” gibi!.. Üstelik anı ya da anılar, yazın türleri içinde insanı en baştan çıkarıcı olanıdır. Bunun için de türlerin en tehlikelidir, denir anı için!.. Bir diğer ifadeyle anı, gerçeklik deposudur, her gerçek orada dile gelir ve asıl iş onu bulup ortaya çıkarmaktır. Tıpkı bir “gömüyü” ortaya çıkarmak ve bir “tabu” ile yüzleşmek gibi... Bütün bunların ötesinde, “geçmiş zamanı bir daha yaşayabilmek” ancak anılar sayesinde. Söz gelimi, “geçmiş zaman olur ki, hayali cihan değer” denir. Tarihî eserler eskimektedir, fakat “anılar eskimez” denir. İnsanı tanımak istiyor iseniz insan yaşamının sırlarını incelemeniz gerekir. Bu nedenle yaşam öykülerine itibar edilmiştir. Ancak Amerikalı yazar Joyce Carol Oates’in dediği gibi bulup çıkartılanlar ya da ifade edilenler gerçek olan şeyler değilse yani: “Dürüst olmayacaksa bir anlamı kalmaz, anı kitabının.”² Bütün anı kitapları hayata yapılan bir yolculuktur veya hayatın yeniden sorgulanmasını gerektirdiğinden anıların yakinen incelenmesi ve üzerinde düşünülmesi gerekir. Ünlü düşünür Socrates’in dediği gibi: “İncelenmemiş hayat, yaşamaya değmez.”³ Çünkü hayatın sorgulanması gerekir ve sorgulama sonucu yazılan anılar, artık onları yazanın değil okuyucunun olur. Gazeteci ve yazar Ertuğrul Özkök’ün deyimiyile “Herkesin ortak malı haline gelir”.

2 Joyce Carol Oates. Dul Kadının Öyküsü. Anı Roman. Çeviren: Alev K. Bulut. Kırmızı Kedi Yayınları :119. İstanbul: 2012. s. 362.

3 Akt. Hulûsi Turgut. Sabri Ülker’in Hayat Hikayesi. Doğan Kitap. İstanbul: 2014. s. 69.

Bu nedenle bu kitabı yazarken ilgili bölümlerde yer alan bilgilerin; düşüncelerden ziyade yukarıda belirtildiği gibi gerçek yaşamla ilişkilendirmeye ve deneyimlere, yani otobiyografiler⁴ ya da öz yaşam öykülerine, biyografilere⁵ söyleşilere ve anı romanlarına dayandırdım. Çünkü öz yaşam öyküleri bireylerin ömürlerinden süzülen özgün anılardır ve gerçeğin olgusal değerini temsil ederler. Bu amaçla kendi kişisel öykümden de yani yaşantılarımdan da örnekler vermeyi ve bunu da bazen metin içinde veya yeri geldikçe dipnotlarda göstermeyi yeğledim; her şeyden ders alınabileceği gibi her şey de ders konusu yapılabilir diye düşünmekteyim. Asıl amacım, kitapta yer alan bilgilerin okuyucunun kendisine mal etmesini sağlaması ve davranışına dönüştürmesini gerçekleştirmesidir, kendimce bunu kolaylaştırmak istedim. Özetle yaşamda okuyarak öğrenilecek ve yaşayarak öğrenilecek şeyler var. Bu nedenle yaşanılmışlardan/yaşanmışlıklardan öğrenilecektir diye düşünmekteyim. Ayrıca yaşanmışlıkları, yaşayacaklara ışık tutsun diye yazmaya çalıştım. Diğer taraftan okuyucu yaşam öykülerinin yanlı, abartılı ve subjektif olduğunu düşünebilir ama bu anıları okuyup inanacak olan okuyucuya duyulan saygıdan ötürü yazılanların gerçek yaşamdan seçilmesine ve inandırıcılık değeri yüksek manalı ve mantıklı öykülerin seçkince ve titizlikle zihinden geçirilmesine azami gayreti sarf ettim. Çünkü bir insan doğum öncesinden ihtiyarın ihtiyarlığına, bir başka ifadeyle “Asırlık Çınarlar” diye tabir edilen döneme kadar olan ve ömür denilen zamanı ya da süreyi nasıl geçiriyor, nasıl yetişiyor, neler yaşıyor, yaşarken neler biriktiriyor ve giderken neler bırakıyor gibi soruların cevabını aramaya çalıştım. Ayrıca yazılmış olan öz yaşam öykülerinin empati yoluyla okuyucuya duygudaşlık edeceğini ve onları da yazmaya yöreklendireceğini düşündüm. Çünkü öz yaşamöyküleri genelde gönüllü olarak yazılan ya da yazdırılan eserlerdir. Yine de burada sunulanlar, tabiri caizse, deryada bir katredir. Çünkü ancak bugüne değin üç yüzün üstünde yaşam öyküsünü inceleyebildim. Bizim dışımızdaki insanların hayatını okumanın incelemenin bizde fikir ve düşünce yaratmasının ötesinde bizi etkilediğini ve duygularımıza da yön verdiğini gördüm.

Bu kitabı okuyanlar kaynak gösterme kaydıyla gelişimsel dönemle ilgili olan kendi anılarının da yeni basımlarda yer almasını sağlarlar ise onlara minnettar kalacağımı özenle belirtmek isterim. O hâlde bu kitap kimler için ya da kimlere hitaben yazılmak istendi diye kendime bir soru yöneltebilirim. Ama hemen belirtmem gerekir ise bu kitap farklı yaşlardaki okur kesimleri için ele alınmış ve herkes için yazılmıştır. Bir başka ifadeyle bu kitap; insana yardım hizmetleri ile ilgili olan alanların meraklılarına hitaben kaleme alınmış bir çalışmadır. Bu eserde “yaşam dönemleri ve bu dönemlerin her birinde yaşanan olumlu ve olumsuz durumlara hatta uyumsuzluklara genel anlamda” değinilmiştir. Bu eser giriş niteliğinde bir saptamadır, denebilir. Sorunlar hayatın içinden seçilmiş olup yorumları; psiko-sosyal ve de özellikle kültürel açıdan ele alınarak örnekler eşliğinde açıklanmaya çalışılmıştır. Bu işlemleri yaparken belirli yaş aralığındaki insanların

4 Yazarın Notu: Otobiyografi, biyografinin aksine, hatıralara dayanır. (Bakay: 2014. s. 291)

5 Yazarın notu: Biyografi, kişinin yaşamının başka biri tarafından kaleme alınması iken; Otobiyografi, kişinin kendi öz hayat öyküsünü anlattığı yazım şekline verilen addır.

özelliklerini daha iyi anlatabilmek için onları kendi yaşadıkları dönemlere göre ele almak gerekiyordu. Çünkü bu insanların anlattıkları küçüklüklerine/çocukluklarına-ergenliklerine ya da erişkinliklerine ait anılar da olsa sonuçta insana ait anılar olması nedeniyle kıymeti harbiyeleri yani bu anıların anlamları, önemleri ve de değerleri tartışılmaz olarak kabul edildi. Çünkü her şeyden önce bütün bunlar, yaşanmış gerçek anılardı ve insana özgüydü!.. Ayrıca yukarıda vurgulandığı üzere başkalarının yaşamlarının irdelendiği kaynakların incelenmesi yoluyla, kendi yaşamımızı gözden geçirerek ve değerlendirerek yaşamımıza anlam katabileceğimiz de düşünüldü. Bir başka deyişle başkalarının deneyimlerinden yararlanma yolu olarak otobiyografilerin, gelişim dönemleri açısından incelenmesi işlemi seçildi. Elde edilen biyografik bilgiler, psikolojik tahlillere tabi tutularak gelişim dönemleri ile ilgili olanlar ayıklanmaya ve bir kenara yığılmaya çalışıldı. Bu yolla öz yaşam öykülerinde yazılanlar anı olmaktan çıkıp bir ders notu ve edinilmesi ve öğretilmesi elzem bilgiler niteliğine kavuşmuş oldu!.. Tıpkı bir belgesel gibi ders alınacak noktalar titizlikle mikroskop altına alınmaya çalışıldı. Bu nedenle gerçekler bu kitaba adını vermekle yadsınamaz bir ölçüde damgasını da vurmuş oldu... Bir başka anlatımla kitabın adı “**Gerçek Yaşam Tadında Gelişim Dönemleri**” oldu.

Bu çalışmada yararlandığım birçok yazarın yapıtlarını daha iyi anlayabilmek için onların otobiyografilerini de inceledim ve onlardan da yararlanma yoluna gittim. Gerçi insanın hiç sıkılmadan kendi hakkında yazı yazması Dostoyevski'nin deyişi ile "utanmadan kendine aşık olması"⁶nı gerektirecektir. Bu durum, bir ölçüde de olsa söz konusu bilgilerin geçerlik ve güvenilirliğini de kuşkuya düşürecektir. Ancak bu çalışmada otobiyografilerin incelenmesinden kasıt yukarıda vurgulandığı üzere çalışma alanıyla ilgili olarak konu başlıklarına göre, kişilerin hayatındaki “tematik tasarımlarından”⁷ yani bir nevi yaşadıkları anekdotlardan veya diğer bireylerin yaşadıklarından veya yaşanmış olaylardan diğer bir ifadeyle hayatın içine nüfuz edebilmek için gerçek yaşam öykülerinden yararlanma yolunun seçilmiş olmasıdır. Ayrıca anılara başvurarak bir ölçüde de olsa ölenlerin anısına yer vererek hiç kimseyi öldürmemiş dolayısıyla herkesi de yaşatmış oluyorsunuz. Çünkü insanlar eserlerini ya da anılarını kendilerini ölümsüz kılmak için yazıyorlar ya da yazdırıyorlar ve yayınlıyorlar diye düşünmekteyim. Eğer, kitap yazarak onu yayınlıyorsan, yukarıda vurgulandığı üzere herkese açık bir vitrine çıkıyorsun demektir. Buradaki amaç da yazdıklarının herkes tarafından paylaşılmasını istemek yani, okunmasını ve yazılanların paylaşılarak gerçek kılınmasını beklemektir. Melih Cevdet Anday'ın “Önümüzü ardımızı görmek, çürümek için okumak gerekir.” dediği gibi!..

Kitapta otobiyografik eserlerin seçilme nedenlerinden biri de; hayattan alınacak derslerin anekdotlar şeklinde anlatılması yoluyla başkalarının hayatlarına karşı duyduğumuz aşırı merakın kitabın okunmasına belli bir oranda katkı sağlatacağı ve ilgi duyulacağı düşüncesidir. Belirtildiği üzere bir şeyler yazan insanlar

6 Dostoyevski. Delikanlı. Cilt:I. Çeviren: Mümtaz İdil. Öteki Yayınevi. Ankara: 1999. s 5.

7 Viladimir Nabakov. Konuş, Hafıza. Çeviren: Yiğit Yavuz. İletişim Yayınları No: 1546. Çağdaş Dünya Edebiyatı No: 209: İletişim Yayıncılık. İstanbul: 2011. s. 25.

yazdıklarının okunmasını isterler. Ancak, yazılanların dilini anlamak ve gizli şifrelerini de çözerek ona anlamlar yüklenmesini de isterler. Örneğin aşağıda yer alan Ziya Osman Saba'nın "Sizler İçin" şiirinde verilmek istenen mesaj gibi!..

Sizler İçin

«Sizler okuyasınız diye bütün bu yazdıklarım,
Bu kelimeleri yan yana
Satırları alt alta getirmem;
Geçip karşısına sonra
Ya kahrolmam, ya sevinmem,
Sizler için bu didinmem...
Sizler, garip şiirimi okuyanlar,
Duyduklarımı duyanlar;
Sözüm yok ölmüştü ama...»
Gülecek benim gibi, benim gibi ağlayacaklar.
Benden sonra da yaşayacaklar!
Sizler için her şeye sırt çevirmem,
Şu evim, işim, şu fakirliğim.
Yok bileklerimde altın bileziğim,
Ben para kazanmasını bilmem,
Yalnız parmaklarımda bir kalem,
Umutlu, umutsuz, kara haber, müjde,
İnilti, çığlık, ne dersen de,
Yavaş yavaş, azar azar,
Gücümün yettiği, dilimin döndüğü kadar,
Sizler için, ettiğim bütün lâflar...

Ziya Osman SABA⁸

Johann Wolfgang von Goethe'nin belirttiği gibi⁹ "İnsan her gün bir şarkı dinlemeli, iyi bir şiir okumalı, güzel bir resme bakmalı ve mümkünse akli başında birkaç söz söylemelidir." ki dünyevî kaygılar Tanrı'nın insan ruhuna aştığı güzellik duygusunu silip yok etmesin... İşin daha da önemlisi bunları biriyle ya da birileriyle paylaşması hatta yazmasıdır, denebilir.

Bu çalışmada çeşitli mesleklerle uğraşan kişilerin; örneğin sanatkarların, düşünürlerin, bilim insanlarının, iş ve siyaset adamlarının, yazarların, çizerlerin, askerlerin, memurların hatta ev hanımlarının ve daha birçok meslek mensubunun yaşam öykülerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu yaklaşımda amaç ise yaşam döngüsü çerçevesinde, yaşanmışlığın kitaplardaki izlerini bulmak ve bir bütünlüğe ulaştır-

8 Ziya. Osman Saba. Biraktığım İstanbul: Bütün Şiirleri. Alkım Yayınevi. İstanbul: 2003. S. 179

9 Sözün Özü. Eski Çağlardan Günümüze Ünlü Yazarlar ve Düşünürlerden Özlü Sözler. Derleyen ve Çeviren: Celal Üster. Can Yayınları: 1878. İstanbul: 2010. s. 253.

maktı. Bu yolla gelişim kuramcılarında Erik Erikson'un yaklaşımına benzer olarak; “**psikobiyografik**” bir yaklaşım uygulanmış oldu.

İnsani özelliklerin, insanın gelişim sürecinde hemen hemen her aşamayı özlü bir biçimde ayrıntılı olarak tanımladığı ve insan olmanın özelliklerini bilmek isteyenlere bu durumu gösterme çabasından kaynaklanmıştır, diye düşünüldü!..

Kültürümüz incelendiğinde görülecektir ki; halkımız "Gelişim Psikolojisi'nin konularına fazlasıyla ilgi göstermiştir. Gelişim dönemleriyle ilgili olarak o kadar fazla bilgi söz konusudur ki bunlar arasında ayıklama yapabilmek bile oldukça güç olmaktadır. Örneğin şiirlerin, şarkıların ve türkülerin yanı sıra yaş destanları, yaş-nâmeler vücut-nâmeler, ömür destanları ya da tek başına destanlarda, öykülerde, romanlarda, sinema filmlerinde ve tiyatro oyunlarında bu konular alabildiğine işlenmiştir. Dolayısıyla bu verilerden yararlanmamak olmazdı diye düşünülmüştür. Çünkü yaşam dönemleri ve uyum sorunları sözü edilen bu başlıklarda ele alınıp kültürel ve yaşamsal olaylarla yoğrularak sunulmuştur. Bu amaçla, kapsam geçerliği hiçbir zaman göz ardı edilmemiş olup, nasıl sağlanacağını cevabı aranmıştır. Cevap ya da cevaplar ise başta alan literatürü olmak üzere alana yakın olduğu düşünülen diğer bilim dallarının ilgili konularıyla sağlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın kültürel boyutu da ihmal edilmeyerek kitap içeriklerinin oluşturulmasında alan yazına gidilmiştir. Yani bu çalışma edebi eserlerle zenginleştirilmeye çalışılmıştır.

Bir örnek vermek açısından yaşam öyküsü çalışmasında “şiirin” niçin kullanıldığına ilişkin bir soruya verilecek en iyi yanıt, şiirin "**soyut düşüncüyü**" uyarıcı ve hatırlatıcı görevinin olduğunu bundan bin yıl önce Fars şairlerinden Ebû Şekûr Balhî:

“ Şiir, minberi de devirir, sarayı da...”

diyerek vermiştir.¹⁰ Aslında şiirin gücünün; yaşamın güzelliğini ve gerçekliğini yansıtmada aranmalıdır, diyebilirim. Çünkü şiirin sağlıltıcı etkisi vardır. Sözelimi; bebeklere uyku, ergenlere duygu ve yaşlılara huzur verir. Şair Cemal Süreya'nın belirttiği gibi “Şairin Hayatı Şiire Dahil”¹¹dir. Örneğin Yevgeni Yevtuşenko: “Şairin öz yaşam öyküsüdür, şiir.”¹² der ve şiirin gizi; “Hayatın tek bir zerresi yoktur ki içinde şiir bulunmasın.” diyen Gustave Flaubert'in¹³ sözlerinde saklıdır. Çünkü “Hiçbir büyük şair yoktur ki aynı zamanda derin bir düşünür olmasın.” diyen Samuel Taylor Coleridge¹⁴ dir.

10 Akt. Hilmi Yücebaş. Hiciv ve Mizah Edabiyatı Antolojisi. Leyla ile Mecnun Yayıncılı Sanayi ve Tic. Ltd. Şti. İstanbul: 2004. s. 13

11 Feyza Perinçek, Nursel Duruel. Cemal Süreya “Şairin Hayatı Şiire Dahil”. Kaynak Yayınları. İstanbul: 1995.

12 Sözün Özü. Eski Çağlardan Günümüze Ünlü Yazarlar ve Düşünürlerden Özlü Sözler. Derleyen ve Çeviren. Celal Üster. Can Yayınları: 1878. İstanbul: 2010. s. 280.

13 Sözün Özü. Eski Çağlardan Günümüze Ünlü Yazarlar ve Düşünürlerden Özlü Sözler. Derleyen ve Çeviren. Celal Üster. Can Yayınları: 1878. İstanbul: 2010. s. 279.

14 Sözün Özü. Eski Çağlardan Günümüze Ünlü Yazarlar ve Düşünürlerden Özlü Sözler. Derleyen ve Çeviren. Celal Üster. Can Yayınları: 1878. İstanbul: 2010. s. 278.

Üstelik şairler, çoğunlukla kendiliğinden meydana gelen kişiler olduklarından daha da samimidirler¹⁵. Şairler yaşadıkları müddetçe değil, öldükten sonra da etkilidirler. Örneğin Behçet Necatigil'in "Şairler" adlı şiirinde belirttiği gibi!..

ŞAIRLER

Ne gördükse iyi kötü

Ömür biter biz hâlâ

Söyleriz.

.....

Ne biter

Ne kalır geçmiş kitaplarda

Ölümden sonra da

Söyleriz.

Behçet NECATİGİL¹⁶

Yazar Işıl Özgentürk "Şu dünyanın en şanslı insanları şairler." der. "Bir dize söylerler, bir roman olur, bir nehir olur, bir deniz olur ve ruhumuzun en kuytu köşelerine dokunurlar, sadece kendimize sakladığımız en kuytu köşeye...¹⁷" diye ilave etmektedir. Çünkü şairler zamanın belli bir noktasında olup bitenleri hissederek yansıtmaktadırlar. Yani şiirler her zaman konumsaldır¹⁸ ve bir dizeye koca bir duygu dünyası sığdırmaktadırlar,¹⁹ diye de bilinirler. Söz gelimi, şairlerin birkaç dizeye anlattıkları şeyler, başkalarınca anlatılmaya kalkışılma ve ciltlerle kitap yazılma bile yine de anlatılması ve ifadesi o kadar kolay olmayabilir.

Üstelik her yaşa ilişkin de şiir yazılmıştır ya da yazmışlardır. Çünkü her yaş döneminin insanı ayrıdır. Söz gelimi yirmili yaşların insanıyla ellinin, altmışın, yetmişin, hele seksenin hatta doksanın insanı aynı insan değildir, diye düşünülmektedir.²⁰⁻²¹

15 Simone de Beauvoir Yaşlılık. Türkçesi: Osman Canberk – Eray Canberk. Milliyet Yayın Ltd.Şti. Yayınları. Genel Kültür Kitapları Dizisi: 3. İstanbul:1970. s. 132.

16 Behçet, Necatigil. Şiirler(1972-1979). Bütün Yapıtları. 2. Baskı, Yapı Kredi Yayınları Şiir: 59. İstanbul. 2000, s. 272.

17 Işıl Özgentürk. "Maskeler Satıyorum. Cumhuriyet Gazetesi. Al Gözüm Seyreyle Köşesi. 18 Kasım 2012. Arka Kapak. s. 24.

18 Vilademir Nabakov. Konuş, Hafıza. Çeviren: Yiğit Yavuz. İletişim Yayınları No: 1546. Çağdaş Dünya Edebiyatı No: 209: İletişim Yayıncılık. İstanbul: 2011. s. 216.

19 J.M. Coetzee. Taşra Hayatından Manzaralar. Otobiyografik Roman. Can Sanat Yayınları. İstanbul: 2011.s. 245.

20 Oktay Akbal. "Kendimle Söyleşi" Cumhuriyet Gazetesi "Evet/ Hayır" köşesi. Cumhuriyet Gazetesi Sayı: 31364.İstanbul: 21 Ağustos 2011.s.2.

21 Yazarın Notu: Her yaşın insanının farklı olduğunu savunan yazar Oktay Akbal 28.08. 2015 tarihinde 92 yaşında vefat etmiştir.

Bu nedenle **Sigmund Freud**'un “Daha çoğunu öğrenmek istiyorsanız şairleri okuyunuz.”²² demesi manidardır.

Gerçek Yaşam Tadında Gelişim Dönemleri diye adlandırılan kitaplarda ele alınan söz konusu şiirler yaşama dair olanlardır ve hemen hepsi ömrü anlatırlar. Söz gelimi:

Ömür dedikleri gitti gider

Bir avuç su gibi parmaklarımdan.

Turgut UYAR²³

Yukarıda vurgulanan nedenlerden dolayı; “Gerçek Yaşam Tadında Gelişim Dönemleri” adlı kitaplarda yaş döngüsü bağlamında şiirlerle adeta “şiir terapi” yapılmaya çalışılmıştır.

Şairlerin bireyi, toplumu ve kültürü yoğurmadaki etkisi yadsınamaz ama bazı şairler, türkülerin etkisinin şiirlerden ve şairlerden daha fazla olduğu yönünde görüşler de beyan etmektedirler. Örneğin şair Bedri Rahmi Eyüboğlu “Türküler Dolusu”²⁴ şiirinde :

“Zifiri karanlıkta gelse şiirin hası

Ayak seslerinden tanırım.

Ne zaman bir köy türküsü duysam

Şairliğimden utanırım....” demektedir. Aynı konuda şair Nazım Hikmet ise şöyle seslenmektedir:

İnsanların türküleri

Kendilerinden güzel,

Kendilerinden umutlu,

Kendilerinden kederli,

Daha uzun ömürlü kendilerinden.

Sevdim insanlardan çok türkülerini,

İnsansız yaşayabilirdim

Türküsüz hiçbir zaman²⁵

22 Akt. Hikmet Altınkaynak. “Okumak Mutluluktur”. Cumhuriyet Gazetesi Görüş Köşesi. 02 Aralık 2013. S. 13.

23 E.Kemal Eyüboğlu. On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler. Deyimler – (Tabirler). İkinci Kitap. Doğan Kardeş Matbaacılık Sanayi. A.Ş. İstanbul: 1975. s.189-12.

24 İsmail Parlatır ve diğerleri (Hazırlayanlar). Güzel Yazılar Şiirler. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu. Türk Dil Kurumu Yayınları: 664. Ankara: 1997. s. 115.

25 Akt. Işıl Özgentürk. “Akli Fikri ‘Palaşında Bir Âdemoğlu” Cumhuriyet Gazetesi. Al Gözüm Seyrayla Köşesi. Tarih: 02.10.2012.

Bu çalışmada yaşam örneklerinden alınan; güzel sözlere, deyim ve atasözlerine, türkü ve manilere ve de yukarıda sözü edildiği gibi şiirlere ve şarkılara yer verilerek metin içinde yer alan bilgiler ya da kuramsal veriler kuru ve beyin delici olmaktan çıkartılarak okuma ve anlaşılabilirlik duruma uygun yani daha bir akıcı ve istenir hâle getirilmeye çalışılmıştır. Bir başka anlatımla metin içerisine bu maddeler tat ve lezzet katsınlar ve katalizör olsunlar diye ilave edilmişlerdir. , ilaveler bir nevi "SOS" görevi üstlenmiştir. Yani bu kitaplarda yer alan “Yaşam Dönemleri”ne ilişkin sınıflandırmalara ve soyut bilgilere ya da kuramsal bilgilere yer vermek yerine özellikle yaşanmış örneklerle yer vermeye çalışılmıştır. Bu amaçla zorunlu olarak çok fazla sayıda eser incelenerek bu tür örnekleri bulma yeğlenmiştir. Yeri gelmişken belirtmek isterim ki kitapta anısı ya da yaşam öyküsünden bir alıntısı bulunan hemen herkese insanlık ve bilim adına, ne iyi etmişler de yazmışlar dercesine sonsuz minnettarlığımı belirtmem gerekir. Onlar yazmamış olsalardı ben ne kadar ararsam arayayım sonuçta bu güzelim kıssadan hisse alınan öykülere ulaşamayacaktım!.. ve Psikobiyografik nitelik gösteren elinizdeki kitap yazılamayacaktı!.. Yazın hayatı adına da teşekkür etmek isterim. Bu düşünceyle bu kitapları yazmış olmamın birkaç gayesini belirtmeden geçemeyeceğim. Birincisi yaşam dönemleri uyum sorunları hakkında kuramsal bilgiyi uygulamalı örnekler eşliğinde vererek bir taraftan söz konusu dersin gereğini yerine getirirken yani otobiyografik örneklili ve "Psikobiyografik içerikli" ders kitabı hazırlamaya çalışırken; diğer taraftan da açıklık ve paylaşım yoluyla alan dışındaki kişileri konunun içine çekmektir. Asıl amacım ise “**kitap okutan kitapları**” tüm okuyucuya göstererek okuma zevkini ve yöntemini okuyucuyla birlikte gerçekleştirmektir. Çünkü bu kitapları yazarken kendilerine hayran olduğum ve kendilerini saydam bir şekilde açan birçok yazar dostum oldu, öyle ki bu dostların bazıları ölmüş olsalar bile!.. Unutulmaması gereken en önemli bir nokta ise kitap yazabilmek için çok fazla kitap okumak gerekir, gerçeğidir!.. Kitapta yararlanılan kaynaklara bakıldığında, bu gerçeğin yaşanmış olduğu, görülecektir... Bu noktayı hemen herkese, özellikle de gençlere iletmem isterim...

Bu çalışmada bir diğer önemli nokta ise kültürel dokuya ilişkin birçok örneğe rastlama olasılığıdır. Bunlardan biri de şarkılardır. Metinleri açıklarken “şarkıların” niçin kullanıldığına ilişkin bir açıklama yapmak gerekirse sanırım gerekçeli yanıtı, Aziz Nesin’in “Şarkılar” adlı şiiri ile vermek yerinde ve uygun olacaktır.

ŞARKILAR

İnsanlar gider şarkıları kalır
Şarkılar var uzun
Yüzyılları dolanır
Şarkılar var kısa
Söylendiği yerde kalır
Şarkılar var
Benim şarkılarım
Söyletmezler içimde kalır

Aziz NESİN²⁶

Halkımız; özlemlerini, acılarını, sevinçlerini yani duygu ve düşüncelerini türkülere dökmüş ya da türkü yakarak onları ifade edebilmiş ve türkülerin ruhu okşayan ve nemalandıran büyüleyici gücü ve etkisi sayesinde hasretliğe, sevgisizliğe, yoksulluğa ve garipliğe tahammül edebilmiş ve kendi varlığını ayakta tutabilmiştir. Bunu ilmik ilmik söz dizeleriyle dile getirmiş ve onlara gönülden gelen nefeslerinden ve saz telinin inleyerek yaydığı seslerden de yararlanmış. Bu işi her yöre kendine özgü olarak farklı bir biçimde ifade etmiştir. Bunu yaparken de sadece eğlenmek, ilenmek veya yakınmak için değil, çoğu kez de bilgi vermek, duyguları diğer insanlara bulaştırmak ve eğitmek amacıyla da yapmıştır. Örneğin aşağıda yer alan Karacaoğlan'ın “Şu Yalan Dünyaya Geldim Geleli”²⁷ adlı şiirindeki dizelerinde olduğu gibi:

Karacaoğlan der ki bakın gelene
Ömrümün yarısı gitti kalana
Sual eylen bizden evvel gelene
Kim varımış biz burada yoğunken.

Bilindiği gibi bir toplumun tarihsel geçmişini o toplumun içinden çıkmış olan şiirler, ağıtlar, destanlar ve türküler yansıtmaktadır. Bir diğer ifadeyle bir toplumun anlatısını o toplumun değer yargıları, atasözleri, deyimleri, kargışları (beddua), alkışları (dua, övgü), imgeleri, bütün bunların yarattığı dilsel beğenisi oluşturur²⁸. İlk insan topluluklarından bugüne kadar sayısız uygarlıklara can veren Anadolu toprağı, yeryüzünün en bereketli topraklarından biridir. Bu topraklarda sayısız devlet kurulmuş, nice sanat yaratılmış; sevgiler, ihanetler, dostluklar, zulümler, zaferler ve yenilgiler yaşanmıştır. Tüm bu yaşananlar türkülere dökülmüştür. Çünkü halkımız, binlerce yıllık tarihinde türküyle düşünüp türküyle söyleşmeyi bir gelenek hâline

26 Aziz Nesin. Sondan Başa. Şiirler. Dördüncü Basım. Adam Yayınları. İstanbul: 1997. s. 63.

27 Karacaoğlan Yaşamı ve Bütün Şiirleri. Cahit Öztelli. “Koşmalar 171”. On İkinci Basım. Özgür Yayınları. İstanbul: 2005. s.168.

28 Adnan Binyazar. “Yaşar Kemal”. Halk Anlatıları. Deneme.1. Basım. Can Yayınları. Düşünce Dizileri: 28 İstanbul :2003. s.278.

getirmiştir. Örneğin arkadaşlık ve dostluktan yana olan yakınmasını; “Ahab, düşman olmuş ben buna şaşım” demiştir. Milletimiz savaş meydanlarında çöğür şairlerinin, saz şairlerinin deyişleriyle coşmuş, bir bozlakta gurbet acısını yaşamış, pınarın başında su dolduran sevgiliye mani söyleyerek aşkını ifade etmiştir.

Ayrıca sosyal ve kültürel yaşamını da türkü diliyle ifade etmeye çalışmıştır. Hatta kendini bile anlatırken yine o yola başvurmuştur. Söz gelimi bedenini veya ruh güzelliğini de ifade ederken türkülerden yararlanmıştır. Halkımız bu konuda biraz daha ileri giderek vücut özelliklerini; boyu, elleri, saç, gözü, yüzü söz gelimi “burnu fındık, ağzı kayfe fincanı” şeklinde tanımlamıştır. Özellikler burada sayılmayacak ölçüde ise ruh ve beden durumunu da birlikte ele alarak mecazî anlamda türkü diliyle ifade etmiştir. Örneğin “Düşmüşüm elden ayaktan, kaldır beni kaldır beni” derken bile yine yaşamı ve insanı anlatmıştır!.. Her şeyin ötesinde ise “Vücut gocar, gönül gocamaz.” diye de noktayı koymuştur.

Dolayısıyla “Bir türküdür Anadolu insanı...” diyebiliriz. Çünkü türküler halkın ürünleridir. Söz konusu çalışmada bu ürünlerden yararlanılmıştır. Türküler farklı bir bakış açısıyla ele alınmış yaşam dönemleriyle ilişkileri kurulmaya çalışılarak bir erinin ya da ergenin duygularının ifadesi anlatılarak başvuru kaynağı olmuştur. Bu yolla kültürümüzü daha iyi tanıma ve yeni nesillere aktarma hedeflenmiştir.

Yukarıda belirtildiği üzere bu çalışmada atasözlerine de geniş bir yer verilmeye çalışılmıştır. Çünkü atasözleri insanlığın olaylarla dolu kültürel tarihinin bir kısmıdır. Atasözleri, bir nevi sentetize edilmiş halk zekâsı demektir. Yani, damıtık sözlerdir ve bize verdiği ders açısından önemli bulunmuş ve okuyucunun kıssadan hisse alması istenmiştir. Ayrıca bu kitapta, insan gördüğüne inanır gerçeğinden hareketle ya da “İnsanın aklı gözündedir.” deyimini haklı kılmak istercesine anlatılan konuların okuyucu tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla görsellere başvurulmuştur. Bu şekilde hem görseller kavramlarla eşleştirilip bir bütünlük sağlamaya çalışılarak ebedileştirilmiş, hem anlatılmak istenen hususlar sıkıcı olmaktan kurtarılarak anlatılan bilgi resimlerde somutlaşınca okuyucuya hem hayal kurma ve düşünme imkânı sağlanmış hem de daha fazla okuma istem ve güdüsünün tetiklenmesi hedeflenmiştir. Kaynakları gösterme biçimi hem ilgili sayfaların altında dipnot şeklinde hem de bölüm sonunda bulunan kaynakçalarla verilmiştir. Bazen de görsel malzeme bulma yetersizliğinde kendi öz kaynaklarımıza (Mustafa Kılıç'ın yayınları anlamında) gidilmiştir...

Bu çalışma sosyal, kültürel ve duygusal açıdan hayatı anlatan bir dönemler dizgesidir ve oldukça da konuları ve içerikleri gereği kapsamlı tutulmuştur. Öncelikle yaşam döngüsüyle işe başlanmış ve genel hatlarıyla Havighurst'un²⁹ belirlenmiş olduğu belli gelişim dönemleri esas alınmıştır. Çünkü söz konusu kuramcı yaşamı, değişim ve gelişim süreci olarak değerlendirmiştir. Bu bağlamda oluşturulan bölümler doğum öncesinden ölüme kadar götürülmüş olup eklerle birlikte on beş bölüm hâlinde sunulmuştur. Bölümler alanla ilgili bilgilerin dışında yukarıda

29 Feriha Baymur. Genel Psikoloji. Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi. İnkılâp Kitabevi. İstanbul: 1993. s. 53.

vurgulandığı üzere gerçek yaşamdan ya da öz yaşam öykülerinden veya yazarın anılarından alınan uygulama içerikli örneklerle zenginleştirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca çok sayıda gerek ozanlarımızın ya da Akınay'ların (kadın ozanların) yaşam öyküsü şiirlerinde geçen dörtlükleri gerekse şairlerimizin konu ile ilgili çokça şiirlerine yer verilmiştir. Bütün bunların ötesinde her bir bölüm ile ilgili olduğu düşünülen Nasrettin Hoca'nın bir fıkrası bölüm ile ilgili açıklamalar yapılmadan önce "Bir Öykü" başlığı altında verilmiştir. Bölümlerin kapsamı, kaçınılmaz olarak hacmi de genişlemiştir. Bu hususta sayın okuyucunun okuma istem ve arzusu ile öğrenme güdüsü düşünülmüş ve dönemler gerektiği gibi açıklanmaya çalışılmıştır. Çünkü hayat tek bir dönemden değil, bir yaşamsal zincir bütünlüğünden oluşmaktadır, diye düşünülmüştür. Ancak yine de kitap kapsamından kaygı duyulmamış değildir. Tıpkı "Ölçülü Olmanın Önemi"³⁰ anlatıldığı bir profesörün seyslere (tımarcı) verdiği konferans olayında olduğu gibi!.. Bütün bunlara rağmen bu kitabın bu kadar geniş tutulmasının bir nedeni de "kapsam geçerliğini" sağlama kaygısından kaynaklanmıştır.

Özetle bu çalışma, yaşamboyu ve yaşam genişliğinde öğrenme anlayışına uygun; "**Gerçek Yaşam Tadında Gelişim Dönemleri: I-II-III-IV**" adı altında toplanan dört kitaptan oluşmaktadır. Söz konusu kitapların adları ve içerikleri şöyledir:

I. Kitap: Hayatın Başlangıcı ve İlk Yıllar: Çocukluk

- a. Doğum Öncesi Dönemi
- b. Süt Bebekliği Dönemi
- c. Bebeklik Dönemi
- d. Oyun (Çağı) Dönemi
- e. Okula Başlama

II. Kitap: Erinlik ve Ergenlik

- a. Erinlik Çağı (Ortaokul Dönemi)
- b. Ergenlik ve Gençlik

III. Kitap: Erişkinlik Yılları: Yetişkinlik ve Yaşlılık

- a. Genç Yetişkinlik Çağı
- b. Orta Yaşlılık Dönemi: Olgunluk Çağı
- c. Olgunluk Sonrası; Yaşlılık Öncesi
- d. İleri Yaşlılık Geçkinlik Dönemi
- e. İhtiyarın İhtiyarı ya da İhtiyarın İhtiyarlığı: Düşkünlük Dönemi

IV. Kitap: Yaşam Döngüsü: Hayatı Zıddın Zıddıyla Yaşamak.

- a. Yaşam Döngüsü.

30 <http://mk.zaman.com.tr/mk>"Ölçülü Olmanın Önemi"15 Ekim 2008 Zaman Mekadonya (İndirildiği Tarih: 03.09.2012)

b. Ekler :

EK: I: Yaşam Dönemleriyle Birinci Derecede İlgili Görülen Şiirler: Yaşnâme, Ömür Destanı, Yaş Destanı. Yaş Türküsü, Hayat Destanı, Vücdnâme Destanlar.

EK:II: Yaşam Dönemlerini Anlatan Türküler

EK:III: Yaşam Dönemleriyle İlgili Şiirler

c. Hayatı Yaşayarak Sonlandırma: Dönüş

Ölüm ve Doğurguları İle Baş Etme

Yukarıda belirtilmeye çalışılan kitaplar ile özelde insanı, genelde ise yaşam dönemlerini anlatmak gayretiyle çıkılan yolda bilmeyerek ya da farkında olmayarak da olsa “sürçü lisan edilmiş ve beklenen bilgilere ve örneklere yer verilmeyerek; okuyucunun kendi yaşam öyküsünün bir benzerini bulamayarak ağız tadına hâlel getirilmiş” ise affola!..

Çünkü bu çalışma **psikobiyoğrafik** bir ders kitabı olmanın ötesinde aynı zamanda “Yaşam Döngüsü” içerikli okunması hem keyif versin hem de bilgilendirerek düşündürsün istenen bir öykü ve anı kitabıdır da!.. Örneğin yaşam dönemlerinde yer verilen çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemine ilişkin örneklerde ya kendimizi, aile yakınlarımızı (çocuğumuzu /ebeveynimizi), arkadaşlarımızı, dostlarımızı, bildik veya tanıdıklarımızı ya da kuramsal olarak bilgilerimizi anımsayacağımızdan veya satırlar arasına gizlenmiş olsalar da, onları bulacağımızdan hiçbir kuşku duymadığımı belirtmek isterim. Çünkü bu kitapta yer alan Gelişim Psikolojisi'ne ilişkin konu örnekleri yapısı itibarıyla "**milli ve yerli**" dir.

Vaktini, emeğini, bilgisini ve sabrını benden esirgemeyerek titiz bir şekilde bu çalışmanın oluşmasında yaklaşık yirmi sekiz yıldır katkıda bulunan başta ailem olmak üzere tüm çalışma arkadaşlarım ile öğrencilerime ve bana insanı tanıtan danışanlarıma teşekkür ederim.

Bu kitapların oluşmasında emeği geçen tüm bireylere özellikle de yararlandığım yazarlar ile şairler ve ozanlara, gerek resim ve gerekse çizimleri ile topluma ışık tutarak insanları yönlendirenler ile yaşam öyküsünü toplumun yararına sunan gönül gözü açık olan kişilere de minnettarlığımı kendim ve okuyucu adına bir kez daha sunmak isterim. Ayrıca alışılmışlık dışı yapısal farklılık arz eden bu kitapların basım işini sabırla ve titizlikle gerçekleştiren başta Pegem Akademi yöneticisi sayın Servet Sarıkaya ve çalışanlarının eline ve emeğine olan saygımı da belirtmeden geçemeyeceğim! Çünkü çok önemli yardımları ve katkıları oldu.

Hangi yaşam döneminde olmak ya da kalmak istiyorsanız o dönemi yaşamamız için oraya demir atarak en azından duygusal ve zihinsel olarak o dönemde kalmanız dileğiyle!..

Sevgi ve saygılar sunarım.

Prof. Dr. Mustafa KILIÇ

Malatya, Ağustos 2015

ERİNLİK VE ERGENLİK KİTABI İÇİN ÖN SÖZ

Ömrümüzün bu en kısa döneminde yani erinlik çağımızda, iki arada bir derede kalıp kendimizle mi yoksa çevremizle mi daha çok olumsuzluklar yaşamışız?.. Kendimizle barışık olmanın yollarını bulmada ve duygusal dalgalanmalarda yaşadıklarımız nelerdir?.. Örneğin platonik aşk bizim için de geçerli midir? Çünkü ilk gençlik diye de adlandırılan bu dönem insan yaşamının en unutulmaz çağı olarak yaşama damgasını vuran kritik bir evredir.

Fiziksel, zihinsel ve duygusal bakımdan doruklarda olan bizim için, gelecek önemli bir kaygı kaynağı mıdır? Ben kimim, ben neyim ve ben ne olacağım soruları bizim için de geçerli midir? Bu soruların yanıtlarını bulmak ve vermek konusunda, gizil güçlerimizi keşfedip açığa çıkararak onlardan yaralanabilmekte miyiz? Yoksa “gençlik başımda duman” bizim için de geçerli mi? Ergenlikteki fırsatlardan yararlanıp sanat, spor ve bilim açısından kendimizi geliştirmekte miyiz? Bizim için önemli olan değerler neler? Sorumluluklarımızın bilincinde miyiz?..

Ne zaman çocukluktan kurtulup ergen hatta genç olmaktayız? Elinizdeki kitap bu konulara ışık tutmakta ve gelişim dönemlerinin en önemli görülen bu aşamasına ilişkin kuramsal bilgileri uygulama aşamasına geçirip yaşamsal örneklerle eşleştirerek gerçek yaşamı okuyucuya sunmaktadır.

Bu kitapta erinlikten gençliğe doğru; fiziksel, sosyal-duygusal ve cinsel gelişim ile ilgili sorunlara yanıtlar aranmış ve cevapları ise öz yaşam öykülerinden verilmiştir.

Bu dönem, gelişim ve değişimin yoğun olarak yaşanmasının gözle görülür kanıtlarını sergilemesinin ötesinde hemen herkes tarafından da yaşananlara gıpta edinilen bir özellik içermektedir. Yunus Emre'nin aşağıdaki beyitinde belirtildiği gibi!..

Her dem yeni doğarız

Bizden kim usanası

Bu kitabın hiç bitmeyecek ya da geçmeyeceğini sandığımız ergenliğimize yapacağımız bir yolculuk olduğunu düşünmekteyim! “O epil epil kavak yellerinin estiği” hünkarlık dönemine hoş geldiniz.

Prof. Dr. Mustafa KILIÇ

Malatya – Ağustos 2015

İKİNCİ BASKI İÇİN TEŞEKKÜR

İkinci baskıda, kitabın birinci baskısındaki imla ve harf hatalarının düzeltilmesinin yanı sıra konularına göre ağırlıklı olarak bazı ilave ve düzeltmeler de gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca, kitabın sonuna “İsim” ve “Kavram Buldurusu” konularak, kitabın daha bir kolay okunmasının sağlanmasının ötesinde, aranan ve istenen bilgi ve bulgulara ulaşılmasına işlevsellik kazandırılmıştır.

İkinci baskının gerçekleşmesini sağlayan başta alanla ilgili, öğrenci ve öğretim elemanları ile tüm okuyucular olmak üzere, PEGEM AKADEMİ çalışanları ile yöneticilerine de içten teşekkürü borç bilmekteyim.

Okunanların paylaşarak çoğaltılması yoluyla, işevurukluğunu sağlamak dileğiyle sonsuz sevgi ve saygılar!..

Prof. Dr. Mustafa KILIÇ

Şubat 2016 - Malatya

İÇİNDEKİLER

Atıf.....	iii
Öz Geçmiş	v
Gerçek Yaşam Tadında GELİŞİM DÖNEMLERİ I-II-III ve IV No'lu Kitaplar İçin Ortak Ön Söz	vii
Erinlik ve Ergenlik Kitabı İçin Ön söz.....	xxi

1. BÖLÜM

ERİNLİK ÇAĞI (ORTAOKUL DÖNEMİ)

Bir Öykü: El mi Yaman, Bey mi Yaman?.....	1
Erinlik Çağı – Ergenlik Öncesi (11-14 Yaş)	3
Erinlik Özelliklerinin Örnekler Eşliğinde Açıklanması.....	6
Erinlik, Çakışan Bir Dönemdir	6
Erinlik, Kısa Bir Dönemdir.....	8
Erinlik, Çabuk Değişme Dönemidir.....	8
Erinlik, Bir Olumsuzluk Dönemidir.....	9
Erinliğin Yaşı Cinsiyete Göre Değişir	10
Erinliğin Başlıca Gelişim Görevleri	10
Erinliğin Ölçütü.....	14
Erinlikte Cinsiyete Göre Ek Cinsiyet Özelliklerinin Görünümü.....	20
a) Erkeklerde Ek Cinsiyet Özelliklerinin Görünümü	20
b) Kızlarda Ek Cinsiyet Özelliklerinin Görünümü	21
Erinlik Çağında Bedensel Gelişme ve Değişme	21
Erinlik Çağında Zihinsel Gelişme ve Değişme.....	24
Erinlik Çağının Davranış ve Tutumlar Üzerindeki Genel Etkileri	26
Dönemin Davranış ve Tutumlar Üzerindeki Etkilerinin Gelişimsel Açından Değerlendirilmesi.....	27
Kültürel Açından Erinliğin Test Edilip Onaylanması	53
Erin ve Eğlence Kültürü.....	57
Erinlikte Hobiler ve Sanatsal Etkinlikler	59
İlk Göz Ağrısı ve Platonik Aşklar	65

İlk Aşkın Büyüsüne İlişkin Bir Diğer Görüş.....	69
Yanlış Bir Varsayım (Erken Olgunlaşma) ve Çocuk Gelinler.....	73
Erinlikte Evlenme Olgusu: Sözlenme ve Nişanlılık ve Akraba Evlilikleri.....	77
Bölüm Sonu Kaynakça.....	93
Bölüm Sonu Görsel Kaynakça	101

2. BÖLÜM

ERGENLİK DÖNEMİ

Fiziksel Güç Ölçü Birimi Değildir !..	103
Ergenlik (15-21) ve Gençlik (22-24) Çağı.....	104
Giriş	104
Civanlık Dönemi: Yirmili Yaşlar	108
Gizil Bir Güce Sahip Olmak: Ergenlik	112
Ergenlikte Hobilerin Yeri ve Önemi	115
Ergenlikte Fırsatlar	120
Aşk	120
Ergenlikte Hobiler ve Sanatsal Etkinlikler: Yetenek	122
Ergenin Kendine Atfettiği Değer.....	123
Ergendeki Bedensel Gücün Zihinsel Dönüşümünü Bekleme.....	124
Sportif Etkinlikler.....	125
Kişilik Özellikleri ve Karakter Gelişimi.....	128
Kişilik Gelişimi Açısından; Ergen İçin Olası Statüler.....	132
Kişilik Gelişimine Arkadaşlık İlişkinin Etkisi	134
Ergen ve Cömertlik-Eli Açıklık- Yardım Etme	138
Ergenlikte Genel Gelişim Ödevi.....	139
Ergenlikte Yaşanan Genel Gelişim Görevleri	139
Ergenlikte Yaşanan Özel Gelişimin Görevleri.....	144
Gençlik Döneminin Özellikleri.....	148
Ergenlikte Bireysel Özelliklerin Farkına Varma.....	171
Zihinsel Gelişim: Yaratıcılık.....	172
Ergenlikte Ahlaki Gelişim.....	175

Ergenlerde Toplumsal Gruplaşma.....	176
Ergenin Temel Karakteristiği: Cazibe/ Karşı Koyma/ Bağımsızlık ve Araştırmacılık	179
Ergenlikte Gönül İlişkileri: Gençlik Eldeyken.....	183
Ergenlikte Gönül İlişkileri: Çapkınlık Yapma	188
Ergenlikte Gönül İlişkilerinin Yol Açtığı Duygular	192
Evlenmeye Hazırlık: Nişanlılık.....	195
Gençler Niçin Evlenmek İsterler?	200
Evlilik İstemi: Eş Seçme Olayı	204
Kız İsteme.....	204
Gizli Aşk	207
Kıskançlık.....	209
Gençlerin ya da Gençlik Döneminin Özelliklerini Belirtmek Amacıyla Kullanılan Kavram ve Deyimler	215
Ergenin Genç Olma Sürecindeki Eğilimleri: Geleceğe Hazırlanmak.....	218
Erkek Çocuk Olmak	223
Evlilik Hazırlığı: Çeyiz Düzmek.....	224
Hem Gider Hem Ağlarım: Gelin	226
Ergenlikte Yüklenilen Sorumluluklar: Çalışarak veya Evli Olarak Okumak.....	229
Genç Evlilere İlişkin Bazı İfadeler	240
Ebeveyn Tutumları ve Ergen.....	243
Giyim Kuşam.....	244
Kuşak Çatışması	244
Geleceğe Hazırlanma: İş ve Meslek İçin Üniversiteli Olma	248
Geleceğe Hazırlanmanın Olmazsa Olmazlarından: Vatani Görevin Yapılması.....	253
Ergenlik ve Sorunları: (Eğitsel-Sosyal/Kültürel ve Duygusal).....	260
Ergenlik Sıkıntıları	261
Ergen ve Suç.....	267
Ergen ve Beslenme Sorunları.....	269
Ergenlerde Anoraksiya Nevrozu	270
Şişmanlık (Obezite)	271
Bulimia Nevrozu	272

Bir Diğer Yeme Bozukluğu ise Pika'dır	273
Ergenlerde Görülen Benmerkezcilik	273
Ergenlikte Cinsellik ve Cinsel Gelişimin Seyri.....	276
"Sık Sık Aşık Olma" Durumuna İlişkin Bir Vaka: Goethe Örneği!..	281
"Sık Sık Aşık Olma" Durumuna İlişkin Bir Diğer Örnek:	
Nazım Hikmet Ran	283
Gençlik Sorunları: Duygusal	288
İntihar	289
Ergenlikte Ölüm Düşüncesi.....	291
Gençlere Yönelik Öğütler	295
Şairlerden ve Yazarlardan Öğütler	295
Yaşamdan Öğütler	298
İş Adamlarından Öğütler	299
Devlet Adamlığına İlişkin Öğütler.....	300
"İnsanı Yaşat ki Devlet Yaşasın"	300
Ertuğrul Gazi'nin, Oğlu Osman Gazi'ye Öğüdü	301
Osman Gazi'nin, Oğlu Orhan Gazi'ye Vasiyeti	301
Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi	302
Gençlere Yönelik Olan Diğer Öğüt Örnekleri.....	302
Bölüm Sonu Kaynakça.....	311
Bölüm Sonu Görsel Kaynakça	324

3. BÖLÜM

BULDURULAR

İsim Buldurusu	326
Kavram Buldurusu	331

1. BÖLÜM

ERİNLİK ÇAĞI (ORTAOKUL DÖNEMİ)

El mi Yaman, Bey mi Yaman?

Erinlik dönemindekiler ne çocuk ne de ergendirler ama kendilerine özgü kişilik geliştirme aşamasında olduklarından, sosyal ve kültürel açıdan gelişme kaydederken kişilik özellikleri bakımından da kendilerini hâlâ çok beğenmekte ve egosantrik tutumlarını sürdürme eğilimi göstermektedirler. Bu nedenle arkadaşları arasında üstünlük kurma yarışına bile girebilirler. Bu durumu açıklayan bir örnek şöyledir:

KİM KİMİ ALDATACAK?

İnatçı mı inatçı bir çocuk varmış. Aynı zamanda kendisine de çok güvenirmiş. Bu sebepten kimsenin kendisini aldatmayacağına kani imiş.

Arkadaşlarından birçoğu, bunu aldatmak istemişler fakat bir punduna getirip muvaffak olamamışlar.

O zamanlar hoca küçük bir çocuktur. Burnu Kaf dağında olan bu çocuğa fena halde kızar ve gururunu kırmayı kafasına koyar. Sen misin fasulye gibi kendini nimetten sayan?..

Birgün yolda giderken aniden karşı karşıya gelirler.

Nasreddin gerilmiş yay gibidir. Kendini tutamaz ve:

- Ben seni aldatırım!.. der. Mağrur çocuk da:
- Beni aldatacak, anasından daha doğmadı!.. diye cevap verir.

Nasreddin:

- Doğmadı mı?..Bak, onun anasından doğup doğmadığını ben sana gösteririm!.. deyince inatçı çocuk alay ederek:
- Ben, çoklarını gördüm lakin hepsi de mahcup oldular ve bir daha da ortalıkta görünmediler!.. der.

Küçük Nasreddin acele bir işi varmış gibi davranarak bu inatçıya:

- Sen burada biraz bekle! Ben şimdi gelir ve seni nasıl aldatırım, gör!.. diyerek oradan ayrılır .

Mağrur çocuk da onun arkasından bakar ve kıs kıs güler. O, bir müddet orada bekler ve aldanmamak için de derin derin düşünür. Aklınca her türlü oyuna karşı tedbirler alır ve mükemmelen hazırlanır. Fakat Nasreddin ortada yoktur. İnatçının beklemekten canı sıkılır. Evvelce gülerken şimdi kızıp köpürmektedir. O sırada oradan arkadaşlarından biri geçmektedir.

Mağrur çocuğa:

- Arkadaş!.. Ne bekliyorsun burada böyle? diye sorar. O da :
- Nasreddin aklınca beni aldatacakmış. Şimdi gelirim diye gitti, aradan saatler geçtiği halde hâlâ gelmedi deyince arkadaşı güler ve:

- Ulan enayi! İşte aldatmış ya!.. Daha ne biçim aldatmasını istersin? Şimdi gelirim diyerek gitmiş ve aradan bir hayli zaman geçtiği halde gelmemiş; seni de burada bekleterek bal gibi aldatmış! ... der.¹

1 Abdullah Özbek. "Kim Kimi Aldatacak!.." Bir Eğitimci Olarak Nasreddin Hoca.Esra Basım Yayın Organizasyonu. Konya: 2004. s. 257-258.

Erinlik Çağı-Ergenlik Öncesi (11 – 14 Yaş)

On yaşında gonca güldür açılır
 On birinde âb-ı hayat içilir
 On ikide boyu beli seçilir
 On üçünde meh-i tâbana² benzer

AŞIK ÖMER³

Bu dönem, insanı meydana getiren butun yani duygu, düşünce ve davranışın; değişim, gelişim ve başkalaşım sürecidir. Bu dönem, biyolojik, psikolojik ve sosyal alanlarda değişim ve gelişim dönemidir. Çünkü başkalaşım, dönüşüm ve büyüme söz konusudur. Ama bu dönemde, vücudun bütün bölümlerinin aynı oranda ve aynı anda büyüüp gelişmesi olanaksızdır çünkü “eşgüdümsüz büyüme” söz konusudur. Söz gelimi önce el ve ayaklar daha sonra gövde büyür. Erinlik, erişkinliğe atılmış ilk adım olup bu adım cinsel olgunlaşmayla başlar ve çocuk yapabilme erkine kavuşmayla birlikte, birey hâlâ bir çocuk gibidir. Bir başka ifadeyle bu dönemdekiler, ne çocuktur ne de ergen!.. Çünkü bu, bir ara dönemdir.

Bu dönemdeki çocuk “Olmak istediğim kişi değilim.”, “Olacağım kişi değilim.” ve “Olduğum kişi değilim.” diye yakınmaktadır. Dönemin asıl karakteristiği de budur.

Kültürümüzde çatışmayı ya da çelişkiyi ifade etmede kullanılan “İki arada bir derede kalmak” sözünün verdiği mesaj bu dönemi anlatır gibidir.

Bu özel safhanın bilinmesi Aristo zamanına dayanmaktadır. Aristo, erinliği erkeklerde çocukların tohum yapma özelliğini kazanmalarıyla birlikte vücutta ve ses tonunda değişmelerin meydana gelmesi olarak tanımlar. Bu dönemde kızların ise hassas, sinirli, huzursuz davranışlar göstereceklerini belirtmektedir.

Bu dönem büluğa erme ile başlayıp ergenlikle devam etmektedir. Fiziksel yapı değişiklikleri ile birlikte daha ziyade ek cinsiyet özellikleri dışı yansımaya başlamaktadır; burun, dudak ve yüz hatlarında görülen farklılıklar gibi. Erinin boynundaki farklılıklar gözle dahi görülebilmektedir. Söz gelimi boyunda, halk arasında **Adem elması** diye adlandırılan bir çıkıntı göze çarpar. Aslında Adem elması⁴ (gırtlak çıkıntısı) tiroid çıkıntısıdır. Genelde erkeklerde görülür (Kadınlarda da görülebilir.) Erkeklerde ergenlik döneminde oluşmaya başlar, ergenliğin belirtilerinden biridir. Yutma sırasında yukarı çıkar, daha sonra aşağı iner. Bu hareketin olmaması tümör veya enfeksiyon oluşumunun sebebi olabilir. İngilizcesi “Adam’s Apple”dır. Latince “prominentia laryngea” adını alır.

2 Meh-i tâban: Yüzü ay gibi parlayan, ay gibi parlak yüzlü olan demektir.

3 Âmil Çelebioğlu. “Türk Edebiyatında Yaşnâmeler”. Marmara Üniversitesi FenEdebiyat Fakültesi. Türklük Araştırmaları Dergisi. Sayı:1. İstanbul: 1985. s.182.

4 <http://www.uslanmam.com/saglik-ve-yasam/829138-ergenlik-ve-adem-elmasi.html>